

Manifest català per la història social a vila i camp

Miquel Amorós i Joan Carles Gelabertó, desembre 2013

El 2015 Joan Carles Gelabertó va publicar el llibre «[Història de la revolta a Catalunya. Lluites i revoltes antisenyorials i antiestatistes durant l'època medieval i moderna](#)».

La defensa del territori com a lloc on en la actualitat es manifesta amb més esclat l'antagonisme entre la societat proletaritzada i el règim capitalista ens ha portat a l'esguard dels orígens de la societat catalana. Aquesta revisitació del passat descobreix una democràcia estamental a la base de la societat urbana i camperola medieval, bastant més elaborada i millor integrada al territori i la natura, des d'on hom pot identificar l'element popular –els serfs, els colons, el poble menut, la mà menor– i rastrejar la seva trajectòria històrica al llarg de la seva lluita per l'autogovern, la seva resistència a l'opressió senyorial i la seva participació a les revoltes socials i les guerres.

El nostre punt de vista no ens vol portar a una qualsevol mistificació populista de la Història, que gràcies a la manipulació de dades cerqui d'establir una mena d'Edat d'Or catalana, amb l'objectiu de justificar o reformar un nacionalisme que avui marxa al so marcat per una plutocràcia regional burgesa. No és pas casualitat que per als «sobiranistes» actuals aquesta època daurada de llibertats restringides coincideixi amb un règim oligàrquic perfectament articulad dintre d'un tipus de monarquia aclaparadora: la seva concepció política equival fil per randa a la d'aquell patriciat aliat amb la noblesa d'abans la Nova Planta, que lluny de lluitar pels interessos de la nació catalana, defensava simplement el seu propi benefici corporatiu. Nogensmenys, el marc econòmic i institucional no és ara el d'una ciutat-estat, des d'on una classe dominant local que reivindica pel seu propi benefici l'estatu quo dels reis Àustries, resisteix tant a la Monarquia centralitzadora como als grups populars. Avui, amb la globalització, l'aglomerat dirigent català només és una peça petita subordinada a les forces que realment decideixen al mercat mundial; així doncs, aquest no en té d'interessos propis, específics, que hom podria qualificar de nacionals. El que pretenen de veritat els partidaris de l'opció nacionalista és que la Generalitat tingui el pes polític corresponent al pes econòmic de Barcelona, i això s'ha de materialitzar en moltes més transferències, principalment financeres, per part de l'Estat espanyol. Si aquest, com sembla, no les vol atorgar, llavors caldrà comunicar amb els vertaders centres de poder sense passar necessàriament per Madrid. Hom reivindica una major llibertat de moviment per una major integració econòmica dins el capitalisme global, o dit d'una altra manera, per una posició més rendible de la conurbació barcelonense al mapa de la economia mundialitzada.

Nosaltres, que creiem, d'acord amb les antigues comunitats pageses, que «és rahó que les coses que són comunes sien comunes per a tots»; nosaltres que desitgem la fi de la injustícia social, del capitalisme i de l'Estat, fossin aquests només catalans, volem fer palesa una dinàmica històrica que va arrencar amb la desurbanització, la rarificació dels diners i la desaparició de l'Estat imperial franc, fet que va produir una societat rural sense Estat, una base comunitària i un intercanvi no

monetaritzat. El costum va substituir el dret romà, promovent l'auto-administració. Quan és redescobreix el dret civil justinià, el *ius commune*, les assemblees de veïns formaran «universitats», és a dir, entitats comuns amb personalitat jurídica i amb capacitat d'expressar la seva voluntat a través dels seus òrgans de govern escollits (el Consolat, el Consell General, la Paeria). D'altra banda, el procés de feudalització oposà en desigual lluita els diversos poders presents uns contra els altres a mida que se separaven i es desenvolupaven. D'un costat, l'element popular, pagès i ciutadà, que ofereix una resistència descentralitzada; de l'altre, les forces de la noblesa, la monarquia, el clergat i el patriciat mercantil urbà, volent acumular tot el poder i el privilegi possible. Dispersió o monopoli del poder, llibertats i exencions o privilegis i càrregues, aquest és l'encreuament històric. Una lluita doncs de estaments, de classes, de parcialitats, d'institucions, etc., on inicialment els moviments ciutadans tendeixen a establir o defensar la llibertat mitjançant les franquícies i els furs, i en els moviments camperols pugnen per la igualtat mitjançant els intents de suprimir les servituds i controlar els bens comunals. Tot plegat, amb el resultat final de la domesticació del poble menut i l'esclavatge de l'espai social, obtinguts gràcies a la instauració de l'Estat absolut i l'esdeveniment del capitalisme. Aquesta és la qüestió històrica que amb el nostre treball volem contribuir a resoldre en el bon sentit revolucionari.

El punt de partença és doncs la societat civil i les seves manifestacions autònomes -parant especial atenció a les revoltes- als llarg dels anys «obscur» i les crisis socials. I el d'arribada, és el seu ordenament just i igualitari després de l'abolició de tota mena de poder separat, bé sigui corporatiu, bé sigui polític, econòmic o administratiu. Per tant, fi del patriarcat, de l'economia autònoma de mercat, de les classes, dels partits, de les fronteres i de l'Estat. Com a principi metodològic defugirem la idea de progrés, ja que aquesta ens portaria a considerar l'esdevenir històric com quelcom de rígidament determinat, abocat al domini de la burgesia. Així el capitalisme fóra considerat amb aquesta òptica com un fet necessari i fins i tot positiu, tot com el règim liberal que prepara el seu desenvolupament. I així doncs, la posició correcta de tot moviment socialista fóra la d'ajudar a la seva realització, separant l'acció econòmica, portada a terme pels sindicats, de la política, exercida pels partits. Des d'aquesta perspectiva, els amotinaments camperols, l'antimaquinisme luddita i l'obrerisme anarquista es consideraven fenòmens primitius i reaccionaris que es corresponien, bé amb una pagesia manipulada per cures i monàrquics apostòlics, bé amb un proletariat encara poc desenvolupat, a qui els calia una avantguarda dirigent que l'orientés i el dirigís.

Nosaltres pensem que el capitalisme i el parlamentarisme foren tan sols una sortida entre d'altres, sortida que va ésser possible pel triomf de la burgesia. La revolta pagesa i proletària forçosament fou en principi anti-capitalista, puix qüestionava el nou ordenament burgès perquè aquest empitjorava la seva situació, anul·lava els seus valors i posava en perill la seva forma de vida col·lectiva. El fet que sovint fou anticonstitucionalista demostra que la consciència, lluny de estar subdesenvolupada, ho estava massa, ja que comprenia que els seus interessos polítics no tenien res a veure amb els de la classe burgesa industrial i terratinent. La defensa, a través de l'acció directa, de la propietat comunal, o de les condicions de treball antany fixades en la reglamentació gremial, no eren «feudals», ans obeïen a l'existència d'una identitat igualitària pagesa o treballadora que no volia desaparèixer. Era una defensa «de classe» que no estava a favor de l'Antic Règim, sinó en contra d'una dissolució d'aquell només favorable als interessos de la burgesia capitalista. Aquesta no va dubtar mai d'aliar-se amb l'aristocràcia feudal o amb la monarquia absolutista si això l'ajudava a desfer-se'n de la pressió de les perilloses classes oprimides, i fin i tot, de les seves pròpies faccions exaltades. la burgesia va reeixir a traspasar el concepte de progrés al moviment obrer i aquest va fer-se progressista, cometent l'error de considerar-se l'hereu històric d'aquesta.

PLA DE TREBALL

1. Revoltes de la fi de l'imperi. Els bagaudes i circunceliones. Descomposició de l'Estat carolingi, aparició de la comunitat rural, feudalització i avalots primerencs antisenyorials.
2. La formació del municipi català. Aprisió i repoblament. Consells, universitats i bens comunals. Parròquia, sagrera i reunions de Pau i Treva. Furs reials i ciutats lliures.
3. L'oligarquització de les ciutats i els conflictes entre les «mans» (guerra de les Unions, Torbació de Berenguer Oller, la Biga i la Busca, greuges de la mà menor i mitjana a Lleida, Avalot del Peix). Cònsols, jurats i paers. Batlles, veguers i regidors. Parlament estamental: Les Corts. Institució recordatòria pre-estatal: la Generalitat.
4. Empenta de la feudalització i dels mercats. La lluita anti-senyorial al camp, fenomen europeu. Trets mil·lenaristes. Guerres remences. Insurrecció dels forans a Mallorca. Retorn del dret romà i desenvolupament de l'Estat monàrquic.
5. Unificació amb Castella. Ferran el maquiavè·lic. La consolidació de l'Estat absolut: la guerra de les Germanies. Vegueries. Estratificació del camp. Els llauradors rics i els masovers. La persistència del feudalisme. Osmosi de l'oligarquia patrícia i la noblesa urbana. El Pacte com a plasmació de l'equilibri de forces. Diferència jusnaturalista entre rei, corona i regne.
6. La revolta camperola com a reacció anti-institucional, anti-feudal i anti-urbana: Guerra dels Segadors, els Angelets de la Terra, l'aixecament de la Valldigna, l'Avalot de les Faves, els Barretines, la Segona Germania...
7. La Guerra de Successió. Reequilibri internacional entre potències, oligarquia local i poble. Els maulets. Guerrilla anti-borbònica i plets contra els senyors. Ofensiva gremial contra els ajuntaments borbònics. La revolta dels Joseps. Els rebomboris del pa.
8. Crisi de l'Antic Règim. La Guerra del Francès. La reacció del camp contra el liberalisme i el capitalisme incipient. Desamortització i mercat de la terra. Confluència dels Agraviats i l'Exaltació. Revolta realista a l'Urgell, els Malcontents, les carlinades (la guerra dels Matiners), les bullangues, les algarades luddites, les partides republicanes... Reacció contra l'història mateixa.
9. Burgesia terratinent i caciquisme. Fi del món rural i de la cultura pagesa. Criminalitat i luddisme camperol. Naixement del proletariat, el nou subjecte revolucionari. Mutualisme, associació de resistència, internacionalisme i revolució social.
10. Formació del mercat nacional. Capitalisme perifèric i Estat centralista. Col·lectivisme i nova qüestió agrària (repartiment i capitalització). La lluita de classes i l'anarcosindicalisme des luddites, les partides republicanes... Reacció contra la història mateixa.